Број 130. У Новом Саду, у уторак 13. јуна 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију и Немачку: на четврт године 9 круна, а за све остале стране земље на четврт год. 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 60 потура сваки пут.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца ступа „Застава“ у трећу овогодишњу четврт и излазиће као и до сада **6 пута недељно**, а то је сваки дан осим понедеоника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овог листа, могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње, а на три месеца 1 круна.

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

По решењу средишњег одбора радикалне странке, чији је орган „Застава“, лист се никоме **не сме** давати на вересију.

У Новом Саду, 13. јуна 1900.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Поводом Гутенбергове прославе.

У овај мах се у целом образованом свету слави петстогодишњица Гутенбергова рођен-дана. Управо слави се — штампа. Али не оно, што се зове слободна штампа, него се слави проналазак штампе и онај, о коме мисле, да је први пронашао штампање...

Треба да учествујемо у тој слави, и ако ми ту славу не разумемо онако, као што се обично узима.

Историја је утврдила, да су у Кини још две хиљаде година пре рођења Гутенбергова имали покретне знаке и имали неку врсту штампе. И у Вавилонији беше нешто налик на то...

Но кад се култура угасила у Кини и Вавилонији, и после много векова пронађена вештина штампања у Европи није ни мало сигурно, да је то пронашао Јован Гутенберг. Немачки историчари доказују с пуно вероватности, да су Јован Ментелин, Јован Шот и други пре Гутенберга знали за штампу.

Но свакојако има Гутенберг у томе велике заслуге. Најстарија штампана књига, која се сачувала, од њега је... Његова библија, коју је штампао у Мајнцу, осведочила је развитак штампе, осведочила је, велику практичну вредност те нове вештине.

Нема никакве сумње, да се проналазач штампарске вештине не може означити. То није био један човек, нити је то учињено у једном веку. Читави нараштаји и читави векови радили су на томе. — Од Гутенберга до данас, хиљадама је људи радило на усавршавању штампе. И да није било тих претходника, не би Валтер пронашао данашњу ротациону машину. А да није било претходника Гутенбергу, не би ни он могао од једном да створи онај начин штампања.

Пре Гутенберга беше познат „печат“, (изрезана слова у прстену или челику) којим се могао наштампати потпис једним притиском. Већ само то беше указивање прстом на — штампање. Пре Гутенберга штампали су већ слике. Штампали већ под тим сликама изрезана слова. Требала је једна мисао — мисао, створити покретна слова, која се могу слагати и размештати по вољи.

Та мисао беше већ у ваздуху. И вероватно је, да су је замислили више њих у један мах и радили на остварењу њену... Та мисао је ницала из доондашњег развитка и из потребе ондашњег времена. Да је није замислио један, оно би други.

И зато је смешно питање, које истиче „П. Лојд“ у свом најновијем уводном чланку где пита: „Чија је фантазија тако смела, да би био у стању поставити питање: Како би се свет развио, да пре 450 година није у Мајнцу пронађена вештина штампе?“

Ово наивно питање је рођени брат ономе питању: Да је младеж Клеопатре био мало већи, не би била тако лепа, и би ли онда римска историја а с њоме у свези и историја света изгледала друкчија?

Не, не! Човечанство се развија онако како мора. Дела великих људих и недела развратника излазе из прилика. Свет би данас изгледао исто онако, и ми би имали данас оваку штампу, да се Гутенберг и није родио. А Римска би држава сигурно пропала и без Клеопатре.

Ми ово не написасмо да умалимо значај Гутенбергов. У њему нађе развитак оног времена свог представника и: — слава му! Но хтедосмо да се овом важном приликом дотакнемо и онога, коме припада највећа слава али и највећа одговорност: — Духу човечанства.

* * *

Не можемо, а да у добу ове велике прославе не погледамо са болом у души на штампарске прилике у српском народу.

Зашто је људски ум радио на томе, да пронађе брз и лак начин, како ће да умножи мисли и рукописе појединаца? Зато, да узајамно измењивање мисли буде што јаче, пространије, јер је људство било уверено, да му поглавито од тога зависи напредак.

И шта видимо?! Србин је био међу првима, који је створио штампарију. И то у каквим приликама? У приликама, најтежим, кад му већ гине слобода. Остао нам је Октоих, који је штампан год. 1493. на Цетињу.*) Но за мало и та прва српска штампарија претапа се у куршуме, да се одбрани и на тај начин слобода српска...

Пролазе векови... Србин нема штампарије, али има памћења. Своје умотворине, своје јединствене песме, приче и пословице, предаје он од оца на сина, од матере на ћери. И дочека боље дане, и дочека опет штампарију, па да све то још боље сачува...

А данас; у добу толиких српских штампарија?! Имамо слова, имамо и штампарских машина... Али погледајте на Србију.

*) Сматрамо да је данас прилично доказано, да тај Октоих није штампан у Ободу, као што се то до сад узимало, но на Цетињу.

ПОДЛИСТАК

ДОЧЕК ВЛАДИКЕ БРАНКОВИЋА У БЕЧКЕРЕКУ.*)

Године 1885. походио је владика Георгије Бранковић Бечкерек, где је по спољашњости био свечано дочекан али, у ствари је било овако:

У то доба стајао је на челу општине бечкеречке Ђока Димитријевић, као председник, који се са владиком Бранковићем познавао из млађих дана, из доба, кад је и владика Бранковић као прота сомборски, стајао у народним редовима, док није попут старога Бранковића, изневерио своје другове. Једном пише владика Бранковић председнику Димитријевићу, како је вољан да походи Бечкерек, као једну од својих првих општина. Но овај му је одговорио, да то не може бити, јер Срби у њему сматрају издајицу и то му не могу нигда опростити, нити ће га ико дочекати, а тек ваљда се он не ће излагати руглу и подсмеху? На то је владика одговорио, да би ипак добро било, да он учини каноничну визитацију и у Бечкереку кад је већ по другим општинама чинио Дакако, сада председник општине није имао куда, него је одговорио, да ће га званично дочекати и ствар је била свршена, да владика Бранковић долази у Бечкерек.

Председник Ђока Димитријевић је сазвао одбор да се учини што је потребно, па да се владика дочека, али одборници нису хтели за то ни да чују, него су се разишли сваки на своју страну... Тада се председник обратио на магистрат, вармеђу, суд, на општине осталих конфесија, а из својих покупио је, који је хтео ићи, и тако се искупио силан свет на жељезничкој станици, на којој је Србин градоначелник Србина владику поздравио мађарски... Одатле се кренула грдна поворка кочија, а у првима су седели владика Бранковић и председник Димитријевић Тада ће владика:

— Но, Ђоко, надао сам се лепом дочеку, али оваком ипак не.

— Батали, Георгије, то, јер ту нема ни два перцента Срба.

— Шта наопако!

— Тако је.

— Па што ме доведе амо, ма да и каноничну визитацију обавим?

— За то што си сам то хтео, а после и зато, да видиш како те народ мрзи па да се поправиш.

— Тако!

— Да, тако!

Владика је после овога кратког разговора био врло тужан, више није проговорио ни речи, није се освртао на званично: живео! и éljen! нити се освртао на овације, које су му чињене од стране званичних органа, јер га је оборио ред, којим га је дочекао његов рођени народ, ради кога је он дошао, ради кога је он ту. Ова владичина зловоља могла се опазити после на благодарењу, при пријему појединих депутација, а поглавито кад међу тима депутацијама није било депутације црквене општине бечкеречке. Ова појава је владику скрхала, те кад са председником остаде на само, он грчевито и болно рече:

— А где је депутација бечкеречке општине?

— Не ће нико, — рече равнодушно председник.

— Па зар сам ја курјак?

— Ниси, али веле да си издајица.

— Чуј Ђоко, то тако не сме остати, шта ће рећи странци?

— Па шта да се чини?

— Не знам, чини што те бог учи, али само да се покаже и депутација црквене општине бачкеречке.

— Добро!

Владика је био одсео у кући Кузмана Мунчића и домаћин са домаћицом је спремио сјајну вечеру, и позвао многе виђене госте, да то вече проведу у друштву са високим гостом, као што је на позивној карти стајало. У одређено време искупили су се многи гости и заузели су своја места а међу њима је био и председник црквене општине. Владика је изгледао врло тужно, а ко га је посматрао са проучавањем, тај је могао опазити на њему ону исту сету, која се опажа на свакоме кривцу, кад га почне савест мучити То су обично најтежи тре-

*) „Србадија“ доноси овај занимљив опис дочека владике Бранковића у Вел. Бечкереку. Он је без сумње састављен по причању сада покојног Ђоке Димитријевића, јер се и ми сећамо, да нам је Ђока Димитријевић скоро истим речима приповедао тај догађај. (Пр. ур. „Заставе“).

Данашњи закон о штампи, потукао је те штампарије. Ено нам Босне и Херцеговине. Не сме се штампати иоле слободнија реч. Што се пише у Далмацији, не смемо да читамо ми, јер је забрањено, а оно што пишемо ми, не пуштају у Србију, Далмацију, Босну. А поврх свега, погледајте у Хрватској и Славонији као и у Далмацији оне беле конфисковане листове... Зар се за то мучило човечанство, зар зато Гутенберг и другови резаху слова, да из штампе излазе данас бели листови?..

Но проћи ће и то! Човечанство слави данас проналазак штампе, ал неће проћи дуго, кад ће прославити и слободу те штампе. А само слобода штампе може донети људству оне користи, какве се очекују од ње. Искрено желимо, да и то буде — најскорије.

Прогањања због депутације.

Љубушки у Херцеговини.

Град Љубушки у Херцеговини јест оно мјестанце, које се досад увек прама власти и владајућем систему — одликовало, усљед чега је једном од министарства дошла нарочита захвала љубушком грађанству. Ал ето шта учинише од тог мирног града.

Дне 4. јуна 1900. у сједници општинског вијећа котарски предстојник барон Феслер (љубимац Питнеров) казао је градским вијећницима, да се не смеју слушати новинарски гласови о Херцеговачкој депутацији, јер су сви лажни пошто то није никакова депутација него неколико бунтовника и да их је Његово Величанство са њиховим будаластим захтјевима одбило. — После тога до 2 дана позове општински уред кроз свог начелника градске заступнике и поднесе им некакову изјаву на потпис, гласећу наводно да Херцеговачка депутација не заступа нас Љубушке становнике.

Сви градски заступници осим једног од владе зависног Хасана Гује ускратише свој потпис на ту изјаву, премда им је предочено, да депутација тобоже тужи владу и т. д.

Неуспјевши овим средством, онда предстојник, начелник и други почеше трубити по граду, да ће сваки бити кажњен, оглобљен, затворен који не потпишу и да само они могу у Љубушком остати који потпишу. — Мислећи да су тим гласом направили терен потпису изјава, јер је народ таковим начином уплашен, позове котарски уред као шениатски суд неке угледне грађане и тамо им судац Екић каза, да је дошао налог од високе владе и од мостарског новог муфтије (злогласног муфтије Рађановића) да се изјава потпише, која гласи, да херцеговачка депутација не заступа Љубушке грађане, те тко год ту изјаву не потпише неће му ваљати, јер ће бити прогоњен.

Позвани су одмах сјеста одбили ту фамозну изјаву, а судац одлеће и позва и котарског предстојника — Овај дошавши одмах онако горопадно и узрујано нападе на оне грађане, као газда на слуге да морају изјаву потписати, јер иначе да ће посљедице сами себи приписати. — Ипак позваници не хтедоше дати свог потписа. — Сутра дан су позивани други грађани и тражени им потписи, претећи им ако не потпишу, да могу бити осуђени на затвор од 1 мјесец до 1 годину, да ће се обртне дозволе одузети и хипотекарни владини зајмови отказати.

Мектебским ходама (учитељима конфесионалне школе) запрећено је, ако не потпишу, да ће сјеста бити од службе отпуштени, те су тако потписали: Абдулах еф. Садиковић и Адем еф. Кошарић, после пак, кад су дознали какова је подла и шта она садржи — отишли су затражити да им се потпис брише, јер они воле и главу — а камо ли службу — изгубити, него такову изјаву потписати. ну али они их нису уважили, него су им казали: „хајдете у Пешту депутацији“ — те су они заиста припослали сходну изјаву депутантима

Заимбег Селимић је био — преварен — потписао, ну сутра дан је отишао у уред и затражио да види још једном изјаву, па кад су му је показали, онда он особно побрише свој потпис. — Одмах после подне позове га предстојник на одговорност и тек што га је отпустио, посла му вахмајстера Бабића, да му откаже зајам његов на две куће, у којима су смјештени поштански уред и оружничка касарна — ако се до сутра не предомисли и изјаву не потпише.

Видивши неуспјех са свију страна оставши разочарани ипак сакупише из целог котара Љубушког 28 потписа, међу којима: Махмудага Махић начелник, Хасан Гујић, Сулејман Коњхоџић десетински писар, Сабит Хричић десетински писар, Салко Диздаревић општински подворник, Муше Дорочић десетински писар, Салко Хричевић општински малтар, Муше Алендар подворник осн. школе, Хасан Коњхоџић дес. писар, Мујо Махић пол. редар, Салко Букић пол. редар, Алиіа Буковац општински тајник, Екић судбени чин., Јунус Хајдаровић опћ. оврховодитељ, Суле Диздаревић десет. писар, Мухамед Ибруљ имам, Мустафа Фазлиновић подв. школе, Шаћир Хаџалић сиромах, који општинску сиромашку потпору прима.

Остало 10 потписаника одустало је од свог потписа, те су неки предали гледе те ствари општинском уреду писмену молбу, у којој моле, да се њихови потписи бришу са срамне изјаве, ну ове су молбе без икаквог решења повраћене.

Али кроз то време област је живо устала на ноге, те на све стране грађане затвара. Тако су затворени по 8 дана: Дервиш Лалић и Абдурахман Хаџајлић, по 14 дана: Мехмед Мерџо, Салих Хајдаровић, Мехмед Новић, Шемсо Селимић, Мухамед Коњхоџић, Халид Бећировић, Мехмед Таслица а по 30 дана: Мустафа Хајдаровић и Хасан Садиковић — за то што су једном приликом кликнули „Живила депутација и Заимбег Селимић“. Затвор је ужасан, јер их свим мукама пате, тек им у 24 сата једном дају ручак, недају им воде ни за пиће, а камоли да с њоме врше вјерске обреде. — Надаље гоне их изван градског округа, да цјели дан раде и уређују шокачко гробље, па кад се са те радње врате, нагоне их да рибају и мету просторије уредовне, називљући их сваким погрдним рјечима као магарци, лопови и т. д. и псујући им све на свјету

Надаље котарски уред плакатирао је по свом граду, у свим гостионама, кафанама и јавним локалима, службене објаве, да су ови ухапшени људи скиталице и да се не смију примити као гости у никакову гостиону ни кафану и т. д.

Овакав начин казна је у нас сада на дневном реду, премда је ово уникум не само у Европи, него и у најзакутнијим предјелима свјета; шта више овако се не догађа ни међу дивљим Африканцима. — Ево како се уређује, култивира и цивилизује Босна и Херцеговина. Јели II. чланак Берлинског уговора, јели Новопазарска Турско-Аустријска конвенција и гласовита прокламација генерала Филиповића од 1878. за овакав варварски поступак повјерила Босну и Херцеговину Аустро-Угарској монархији? Највиши душманин и непријатељ Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини јест за цјело министар Калај, јер он и његови потчињени прогонећи оваким зулумима мирни народ.

Или се зар г. Калај није довољно осветио, што нас је морално и материјално упропастио, што нам је сијасет дјечице пошокчио, протежирајући рад и настојање језуита и фратара. Зар оваковим варварством — који се више не могу сносити — хоће да нас натјера — да се зар бунимо, па да нас онда у такој гунгули као мише потуче, а онда заостале пошље у тамнице и вјешала. Но ако то хоће, тога он неће дочекати, јер смо ми муслимани превише мирољубиви — па се тврдо уфамо у нашу побједу — да ћемо наиме нашу правду добити, јер смо чврсто увјерени,

---

нутци у човечјем животу, па то се могло опазити и на владици Бранковићу. Изгледао је, као да је на њега пао цео свет, а овамо у ствари беше једино оно добачено: Издајица!

Овај расположај као да је прешао био и на друштво, јер се ту са свим тромо окретало и као да је сваки једва чекао, да свему буде крај. Тако су ишле и здравице, па тако би се све свршило да није дошла једна здравица, која је мало друштво растресла, али, на несрећу, и опет неповољно по владику Бранковића. Ево шта је било: Ђока Влаховић, протакикиндски, устао је и наздравио владици, те је ту извио: како су оба т. ј. владика и прота били у заблуди као народњаци, како је народна странка начинила зло по цркви и народу, како је ускосна високој влади, прејасној круни итд. Ово беше бомба, али која се разбила о протину главу па је очешала и владику. Ево како:

На протино извештавање, устао је председник општине и одбио протине нападаје на народну странку, и додао је. да то најмање смеју говорити њене невере. За тим је продужио.

Народна странка је хтела на политичном пољу да извојује народу иста права, која уживају и Мађари, а то није ништа незаконито. Је ли тако владико?

— Јесте!

Народна странка је хтела, да то постигне у смислу постојећих закона и ослањајући се на остале потиштене народе, дакле, законитим и природним путем. Је ли тако владико?

— Тако је!

Народна странка је хтела на автономном пољу да утврди автономију народну у сугласу са јерархијом, са којом су главна начела и утврђена а рад почет. Је ли тако владико?

— Са свим тако!

Народна странка је хтела, да цело свештенство и учитељство ослободи тираније више јерархије и да их просвети и унапреди, да их материјално унапреди Је ли тако владико?

— Јесте!

Народна странка је хтела на културном пољу да народ просвети, унапреди, да га тако усрећи, те да не изостаје иза других народа. Је ли тако владико?

— Тако је!

Прота Ђорђе Влаховић је бледио и руменио, гледао пред себе, гриско браду, па онда прекиде говорника и рече љутито:

— Онда сам ја луд!

— Ти рече! добаци му председник.

На ово се осу смех по целоме друштву, те се смејао и сам владика и ако му није било до смеја. Међутим прота се распалио и доказивао, како он има право, али, наравно, на то се нико није ни освртао, него се то све изгуби у смеху, али прота је и даље остао, умирио се, био весео, па се на томе и свршило. Гости су се полако разишли, сваки на своју страну, па се све и заборавило.

Председник је сутра скупио с брда с дола Србе, а без и једног одборника и скупштинара, отишао је владици и одвео депутацију, да и бечкеречка депутација поздрави свога владику, да се испуни његова тј. владичина жеља и да се оправда оно председничко: добро. Депутација је дакле тек сутра дан поздравила свога владику, а он је одпоздравио: одушевљено па чак и ватрено, и рекао је између осталог, да се Срби слажу између себе и са јерархијом, јер једни другима могу бити пријатељи, а обојима су непријатељи они, који се не крсте са три прста...

После тога је депутација отишла, а владика и председник су остали сами. Владика ће смешећи се рећи:

— Јесам ли им казао?

— Јеси, али си натрчао.

— Како то?

— Па то су све вармеђски људи, јер друго нико није хтео доћи, а ти си желео депутацију по што по то. Ти ће отићи и све казати где треба, или где не треба.

— Шта наопако!

— Тако је!

— Ратос' ти Бечкерека.

— Е, иди ти правим путем, па ће бити друкчије.

— Збогом!

— Збогом!

После је по новинама писано о сјајном дочеку владике Бранковића у Бечкереку. Сад ако је и он тако мислио, оно нека му је на част!

Бечкерек, 6. јуна 1900.

С.

да још има људи са срцем, који ће оваковим зулумима једном пресјећи путе — а дотле остајмо ми сложни у братству и љубави како нас и наша света вјера учи, и не жалимо, ма коју жртву поднијети — па смо спашени.

Побуна у Кини.

О крвавим догађајима у Кини још нема праве и верне слике. Ни једна држава не добија сигурних извештаја. Највише се зна о крвавој борби у Тиенчину, но исцрпне вести и о томе још не стижу. Али да је стање тамо врло критично и судбоносно, и да се редовна кинеска војска бори са Боксерима, то је већ потпуно јасно. Кинески војници и Боксери јуришали су одважно до сада у два маха на варош. А њихови топови начинише праву пустош. Кинези су продрли у варош и око војне школе дошло је до очајне борбе између Кинеза и војске удружених сила. Једва је пошло за руком да се одбије први нападај Кинеза. Но сутра-дан су Кинези удвојеном снагом и још одважније и по други пут напали на варош. Борба се води крвава а крај јој се још никако не зна. Зна се само толико, да је стање руске војске која је опкољена код војне станице врло очајно. Очајно је исто тако и стање удружене војске сила у вароши, те ова не може ни да помишља на то, да прискочи Русима у помоћ, као ни ови њој. О пустошу, који починише Кинези у Тијенчину, стижу страшни гласови. Америчко посланство је спаљено, у предграђу и насеобини страних народа није остао ни камен на камену. Преко 1500 странаца је поубијано. Војска страних сила је у грозном положају, и једну једину помоћ изгледа из Такуа. Одакле се и кренуло онамо 530 војника. Ал' хоће ли ова шака људи бити кадра, да што помогне војсци удружених сила у Тиенчину. Одважни и смели нападаји Кинеза слабо наде пружају, да ће овој шаци Руса и Енглеза поћи за руком да се и примакну Тиенчину.

Европске силе провиделе су јасно опасност која им прети од овог устанка Боксера. Увиделе су и колико су и како су мало познавали кинески народ, кад су рачунале на његов кукавичлук и његову слабу свест. И да би поправили своју заблуду, шиљу сада на врат на нос огромне војске у Кину. Руски војни министар Куропаткин наредио је брзојавно, да се одмах построје све сибирске ловачке пукови није. Немачка грозничавом журбом прикупља и добровољце. Италија је послала у Кину своја највећа четири ратна брода са 1150 момака и 20 топова. И друге државе шиљу своје војнике у Кину у великој маси. Но док те војске стигну, шта ће све да се донде догоди у Кини. Изгледа, да ће Русија, Јапан и Америка морати са својом војском да уђу у огромно кинеско царство и да се не ће моћи гледати на заједничку акцију.

Из Вашингтона стижу међу тим врло судбоносни гласови. Американски војсковођа Кемпф јавио је, да је тиенчински амер. конзул убијен, а и 40 енг. мисијонара. Још је Кемпф јавио, да је међу силама наступио јак замршај, но америчка влада не ће за сада да износи појединости о овоме. Руски листови отворено нападају на Немачку и Енглеску, и веле, да Кинези и нису устали против Руса, већ против оних, који им насилно дрзнуше у веру и иметак. Одношаји између Русије и Кине били су увек добри Кинези нису гледали у Русу непријатеља. И ти листови жале, што је Русија због других уплетена у ову ствар, и што крв својих војника због других мора да пролива. Све се више и јасније испоставља, да крвава побуна кинеских Боксера све више потпаљује пламен у Европи, коме је и онако довољна само да у њега кресне једна варница.

Вести из места и са стране.

Српско народно позориште. Наш дописник из Темишвара јавља нам, да ће наше народно позориште из Темишвара отићи у Чаково и тамо приредити неколико представа. Ствар још није коначно утврђена, но то свакако треба да буде.

Ћушкање ђака. Из Сомбора нам пишу: Прота Борота већ два дана позива ученике IV. разреда учитељске школе и наговара их, шта више и прети им, да издаду изјаву, да професор Радић није при испиту ћушио онога јадника. Тај свој корак тиме хоће да оправда пред ученицима што им вели, да то треба да учине у своме интересу. Ми смо сви љубопитљиви, каква ћемо ми интереса од тога имати! Ми смо се сви уздали, да ћемо код проте Бороте наћи уточишта, и у њему наћи браниоца, пошто је од осталих чланова школ. савета слаба вајда, но и ту се преварисмо. Но зна ли Борота, да ћемо ми, а кад постанемо слободни, издати истиниту изјаву.

Раскраљ Милан у Бечу. Раскраљ Милан је ових дана отишао у Беч с намером, да остане тамо до данас — понедељника, а за то време да се посаветује са тамошњим својим саветницима. Како јављају сад из Беча, Милан је био у суботу код грофа Голуховског, с којим се подуже саветовао, а после тог био је и код Њ. В. цара и краља Франца Јосифа I. У недељу је Милан отишао у Карлсбад.

Прослава Гутенбергова. Ових дана — у петак — почела је прослава 500-годишње успомене на Јована Гутенберга, који је у своје време пронашао штампарска слова, те тиме учинио велику услугу ширењу књиге у опште. Поводом ове прославе приређена је типографска изложба у Мајнцу. Изложба је та отворена у суботу у подне, а отворио је велики војвода у присуству власти. На изложбу је послала и Црна Гора Октоих, што је штампан још године 1493. на Ободу у Зети, где је још 1484. године установљена српска штампарија, која беше једна од првих штампарија уопште, а прва у Словенству. Црна Гора је уједно послала и свога заступника на ову Гутенбергову прославу, те тако ће на овој значајној прослави бити заступљено и Српство. Опширније говоримо у чланку.

У добри час. „Грађанин“ пише: Као што смо поуздано извештени, срп. црквена општина Тоса шевачка, настојањем и заузимањем свога епископа дијецезана Гаврила, дошла је до лепог прихода, а наиме, полит. општина предала је услед представке црквене општине на торон. управни одбор, овој 48.000 круна верозак. школског фонда, који је новац црк. општини већ исплаћен и којим ће иста уз разумно газдовање моћи у лепој мери подмиривати своје најпрече потребе, а у првом реду као што чујемо, подмиривање свештеничке наплате. Бог да прости и у добри час!

Оптужба против Кригера. Поводом рата у Транзвалу, износиле су се свакојаке лажи. Међутим врхунац лажи као да је учинио неки Белгијанац, који се недавно вратио из Транзвала, а кога је тражио нека обавештаја један од сурадника брисел ског листа „Реформа“. Тај господин тврди, да је својим очима гледао и ушима слушао, како је председник Кригер пребацивао ђенералу Жуберу, да је овај крив катастрофи Транзвала, јер је све нешто одлагао и Ледисмит није заузео, а заузеће ове вароши би ујамчило победу Бурима, јер би се за времена могли ујединити с устаницима у Капланду, па би тако протерали Енглезе из Јужне Африке. Након неколико дана беше ђенерал Жубер мртав и по његовом измученом, модром лицу и по грчевито стиснутим песницама видело се, да је отрован. У Транзвалу су, вели, уверени, да је Жубер отрован и да га је отровао, нико други до — Кригер.

Ли-Хунг-Чанг. Из Кине стижу вести, да је кинеска влада позвала поткраља од Квангтунга, Ли-Хунг-Чанга у Пекинг, да ослободи Кину из мучна јој положаја, у који је сада упала. Ли-Хунг-Чанг, који је више пута помогао кинеској влади, да се извуче из многе неприлике, сад је око 74 године стар и једини је — веле — кинески државник, „чија морална и душевна физијономија јамчи, да ће се кинеска криза одстранити без даљих заплета и у смислу европских захтева“. — Само да се наде ове не изјалове.

Народне пословице из Ст. Србије. Мањи залогај турај, више ће ти трајати. — Зла спрема, готова штета. — На уста снага долази. — Не плаче слеп што није леп, но што не види бели свет. — Ни обешен, ни с вешала скинут. — Само ложица (која меша) зна шта се у грнету вари. — Родио се ђаво, ваља га крстити. — Коме крука, томе и мука. — Од соја узми, несоју подај.

Пет хиљада женскиња на париској изложби. Овогодишњу париску изложбу посетиће пет хиљада госпођа и госпођица учитељица из Америке. Овај излет приређује амерички учитељски савез. Ово мало друштво доплориће из Америке до пристаништа Хавр на засебним паробродима, а одавде ће опет у засебним железничким возовима у Париз. У Паризу има друштво своју потпуну слободу т. ј. могу становати и ручавати, где је коме воља; једино је, ово мало друштванце од свих пет хиљада женскиња, дужно доћи свако јутро на доручак у „Конкордију.“

Војне вежбе. Ове године се не ће држати велики маневри у Угарској. Међу тим за годину, што долази, чине се у овој ствари велике спреме. Маневри ће се држати у Славонији, Барањи и суседној Шомоћској жупанији. Вежбе ће нарочито имати за сврху: прелаз преко Драве. Главни стан владарев биће код грофа Ладислава Мајлата, у дворцу Доњи Михаљевац. На маневру ће бити и наследник престола Фрања Фердинанд, а очекују се и владари страних дворова. На маневрима ће бити будимпештанске и загребачке трупе.

Мајалес скопчан са певањем и игранком, приређује Добротворна Задруга Српскиња Сомборкиња на Видов дан 15. јуна 1900. год. у сомборском градском перивоју (парку) уз суделовање учитељских кандидата и кандидаткиња и ученика и ученица српских учитељских школа, а у корист оснивања интерната за ученике српске учитељске школе сомборске. Добровољни прилози примају се са захвалношћу и намењују се оснивању интерната за приправнике српске учитељске школе сомборске. Имена приложника објавиће се у српским листовима са исказом чистога прихода. Почетак је у 6 часова после подне. У случају ружног времена одржаће се ова забава у просторијама „Српске Читаонице у Сомбору“ у 8 часова у вече.

Славна победа код Сантјага пред судом. Као што је познато, америчка флота уништила је код Сантјага шпанску флоту под њеним адмиралом Церером. Између америчких адмирала Сампсома и Шлеја изродио се велик спор, који је од њих главни заповедник америчке флоте. Јер не само да овоме припада част и одушевљено признање целог америчког народа, већ њему припада и огромна награда, која по поморском закону припада главном заповеднику а од заплењених непријатељских ствари. И суд у Вашингтону, који решава о овим поморским стварима, одлучио је, да је Сампсон био главни заповедник. Истина је, да је адмирал Сампсон био на свом заставном броду „Њујорку“ 12 миља удаљен од Сантјага, када је адмирал Шлеј розбио шпанску флоту, натерао да наседне, запленио је и уништио. Сампсон је нојурио на својој брзој заставници на разбојиште, али је стигао кад ствар већ беше свршена и само је могао да баци једну гранату, на већ уништену шпанску флоту. И суд је дакле признао, да је прави победилац код Сантјага адмирал Шлеј. Али суд је руководило оно правило, да Сампсон и ако није био присутан, ипак није био поверио врховно заповедништво адмиралу Шлеју, и да је тако он био главни заповедник. Том одлуком поморског суда припала је и част и слава и богата награда адмиралу Сампсону и ако није ништа допринео овој победи. Но правило тако наређује!

Споменик Ђорђу Вашингтону у Паризу. Донели смо пре неког времена вест, да су женске у северо-америчким удруженим државама, почеле купљење прилога за споменик некадашњег јуначког војсковође Ђорђа Вашингтона, који ће споменик да поклоне Француској. Удружене државе имају највише да захвале Француској на ослобођењу свом, јер су највећи јунаци у тој борби за ослобођење били Французи, а уз потоке француске крви потрошен је још и силан француски новац, док се ослободила домовина Вашингтонова. То је дакле повод подизању споменика Вашингтонова у Паризу. Споменик је већ у Паризу и висок је седам метара, осим подиума. Скоро месец дана је трајало, док је споменик пренесен из Њујорка у Хавр. Коњ има 3971 кгрма а коњаник 1666 кгрма. Обоје су од бронзе. Споменик ће се метнути на јенски трг, где је већ смештен подиум од четири метра у висину. Недељу дана ће трајати удешавање, а 3. јула ће се открити споменик. Тај дан је Вашингтон био преузео заповедништво над војском. Приликом откривања говориће министар спољашњих послова Делкасе.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 12. јуна.

Темишвар. (11. јуна. Оригиналан брзојав „Застави“). Данас је епископ Никанор произвео Евгенија Летицу протосинђела и конзисторијалног бележника за архимандрита. На ручку у двору наздравио је епископ новом архимандриту, као будућем митрополиту бањалучком. Летица је ову здравицу примио и захвалио. Ствар је у главном свршена и само се чека форма избора, који ће бити ових дана у Цариграду.

Беч. (Ор. тел.) Бечки Чеси прелазе у великом броју у православну веру и прикључују се српској цркви.

Будимпешта. Кондуктери и управљачи електричних трамваја штрајкују. Саобраћај је јако смањен.

Минхенгрец. Чески збор, коме је присуствовало 50.000 лица, закључио је једногласно у резолуцији, да заузме становиште против језичких наредаба. У случају да се ове октроишу, чески народ ће се најодлучније одупрети.

Таку. Руска и американска војска које су покушале да ослободе Тиенчин приморане су, да се повуку. Нападај ће обновити тек кад им стигну појачања.

Трговина.

НОВИ САД, 12. јуна 1900. год. Пшеница прве каквоће фор. 7·20—— н. Пшеница средња фор. 7·10 н. Пшеница лакша роба фор. 7·——— новч Наполица фор. 6·— н. Јечам нови фор. 5·20—50 н. Зоб ф. 4·60—5·— н. Кукуруз у зрну нови фор. —.— стари фор. 5·20—40 ——— нови у клипови фор. ———

Маст 56 фор. Сланина сува 56 фор. дебела паљена 56 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—34 нов.	живе мере
„ средњи . .	30—32 нов.	
„ лаки . . .	28—29 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	25—28 нов.	по клгр.
Јагњци	6—14 фор	по пару.
Овци .	——— фор.	по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

9. јуна било је . . . . . 4·10 мет.
10. јуна било је . . . . . 4·06 мет.

*

БЕЧ, 19. јуна по рим. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 11511 к., дошло је 4389 ком. млађе врсте. 6377 комада угојених мађ. соја. — Свега 10766 комада дотерано.

Трговина је била трома.

Продало се:

Прима роба	82—84 фил.	изнимно 85 фил
Средња „	73—79 „	
Сремска „	74—76 „	
Назимад „	70—84 „	

Цена је сланини 96—— кр.
„ „ масти 102—— кр. Све од 100 кгр.

Вашар рогате марве.

На данашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 5263 комада, од којих беше 4172 угојених и 1091 ком. мршавих.

Трговина је била живља.

Немачке прима — — —	78—80 фил.
Слабије — — — — —	67—72 „
Мађарске прима — — —	67—72 „
Средње — — — — —	58—64 „
Бикови немачки прима —	64—71 „
Бикови немачки слабији —	57—60 „

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

*

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

12. (25.) јуна 1900.

Пијаца је била живља. Или нови су јако куповали Продато је 42.000 метерценти. Цена је скочила. Изглед је на кољу пијацу.

Пшеница банатска, стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 80, цене од 50 килограма од 7 круна 40 пот. до 7 кр. 70 п.; потиска стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81 цена од 50 килограма од 7 кр. 50 пот. до 8 кр. 30 п.; пештанска, стара, каквоћа по хект. од 75 до 81, цена од 50 килограма од 7 кр. 35 пот. до 8 кр. 10 п.; бачка, стара какв. по хкл. од 72 до 75, цена од 50 кр. од 7 кр. 30 п до 8 кр. 10 п.

Раж прве врсте, цена од 50 кгр. од 6 кр. 65 п. до 6 кр 80 пот.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 90 п. до 6 кр. 10 п.

Зоб, цена од 50 кгр. од 5 кр. — п. до 5 кр. 30 н.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 5 кр. 55 п. до 5 кр. 70 п.

Репица, цена од 50 кгр. од — кр. — пот. до — кр — пот.

Проја, од 5 кр. — п. до 5 кр. 30 п.

Маст, 50 кгр. 55 кр. 50 п. до 56 кр. — п.

Сланина, 49 кгр. 45 кр. — п. до 46 к. — п.; сушена — кр. — пот. до — кр. — п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од кр. — п. до — кр. — п.; славонски пекмез 50 кгр. — кр. — п. до — кр. — п. српски пекмез 18 кр. — п. до 18 кр. 50 п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 75 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 32 п
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	115 кр. 50 п
Угарска крунска рента	97 кр. 65 п
Аустријска златна рента	115 кр. 70 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	118 кр. 72 п.
10 фунти стер. (мешачки курс у Лондону)	242 кр. 35 п.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Нашој задрузи изволеше приложити прилоге: Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња 30 круна. — Српска прав. црквн. општина молска 20 кр. — Српски кредитни централни завод новосатски 15 круна и високопреч. г. Исак Дошен, архимандрит срп. ман. Бездина 10 круна.

Свима прилагачима изјављујем наше топло хвала.

Сегедин, јуна месеца 1900.

Јован Ђ. Ћосић, тајник. Удова Д-ра Јована Сремца, председница.

ОГЛАСИ.

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА

ВЕЛИМИРА РАДАКА

У МИТРОВИЦИ

потребује једног шегрта, који може одма у радњу ступити. 290 1—3

ПРОЛЕТНА И ЛЕТНА СЕЗОНА

1900.

ПРАВИ БРИНСКИ ШТОФОВИ.

Један комад од 3·10 мет. од когасе може опранити комплетно мушко одело (*капут, чакшире и прслук*) кошта само *ф. 2·75, 3·70, 4·80 од добре*; *ф. 6·— и 6·90 од боље*; *ф. 7·75 од фине*; *ф. 8·65 од финије*; *ф. 10·— од најфиније* — праве вуне.

Један комад за црно салонско одело фор. 10·— као и штофови за горње капуте (Ueberzieher), лоден за туристе, најфиније камгарне итд. итд. разашиље по фабричној цени као тачно и солидно припознато фабрично стовариште чоје

Siegel-Imhof in Brünn.

Мустре бадава и без трошка. Јамчи се, да ће се оно шиљати, што се наручи.

Користи су велике за муштерије, које непосредно код горње фирме, као у месту фабрике, поруче.

148 29—40

Натјечај.

Подписана општина потребује учитеља на овдашњој српско-православној основној школи за III. и IV. разред.

Учитељска је плаћа 1200 круна (хиљаду и двјеста круна), а. вр годишње, те још слободан стан, врт и огријев.

Дужност је учитељу, дјецу у прописаним предметима за основну школу поучавати, недјељом и празником за пјевницом у цркви појати и дјецу појању учити.

Натјецатељ има доказати: да је Србин православне вјере, да је оспособљен за службовања на основним школама, и уз то додати свједоџбу надлежне му политичке власти о његовом владању, и то најдуље до 15. јула 1900. потписаној општини изволи послати.

Сански Мост, (Босна) 8. јуна 1900.

СРПСКО ПРАВ. ЦРКВ.-ШКОЛСКА ОПШТИНА.

Риљо Павловић, подпредсједник.

1-6 291

6. и 7. јула по новом календару

одржаће се

ИЗНИМНИ НАКНАДНИ

ВАШАР ГОЛУБИНАЧКИ

са робом и марвом.

С. С. Николајевић

закупник.

292 1—2

Ј. КУДЛИЦ

Праг-Бубни, VII. Белкредова улица, електричка трамвајска станица.

ОДЕЛЕЊЕ I.

Ливница гвожђа снабдевена свима потребама за произвађање ливења до 30.000 килограма.

а) Нарочито уређење за *ливење меких и тврдих ваљака* за ваљаонице самокова, фабрике артије, машина за парне млинове. Ваљци се могу добити у свима величинама по жељи са потпуном израдом.

б) *Одливање* свију врста за *машинерије и градитеље* (*као траверзе и друго*), према узорцима или нацрту.

в) Нарочита *израда свијух потреба за хемијске заводе* левањем *прекаљене, које не подлеже уливу ватре нити икакве киселине.*

г) *Патентирани заклопац (затварач) за канале, једино средство за спречавање нездравог (шкодљивог) испаривања из канала* у месецима летњим. Уведено је у купатилу Топлице и другим местима.

д) Коколи (Koquilles) за челичне и гвоздене самокове по властитом патентираном изналаску (суставу).

ОДЕЛЕЊЕ II.

Уређење грејања.

Највећа фабрика за роштиље у Аустро-Угарској монархији.

Дугогодишњим испитивањима и великим издатцима постигнуто је, да у струци грејања, могу послужити у сваком случају најпробитачнијим уређењем: *а*) *Роштиљи* према својим и добивеним узорцима од сливене смесе, која је осигурана од ватре.

б) *Патентни роштиљи* „Simplex“ у разним величинама за грејања индустријска (фабричка) *за пећи и штедњаке. Уштеда при паљиву заједмчена.*

в) *Роштиљи за спаљивање угљенога чађа, прашине коксове и разних отпадака као и трња (шиљевине).*

Преко 3000 котлова заведено је тим начином грејања, а од свих имам и јавне захвале за пробитачност устројења. На пример: Хутничко удружење за експлоатацију, завело је преко 100 котлова; Витковичка фабрика гвожђа преко 60 котлова; остечко друштво за експлоатацију угљених мајдана 103 котла; Горњо слеско друштво (фабрика гвожђа) у Глајвицу преко 60 котлова; Ганц и компанија у Будимпешти и Београду све котлове; Топличка фабрика за ваљке „Rudolfshütte“ у Топлици 8 котлова; фабрика шећера у Мосту 14 котлова; друштво угљеног мајдана у Дуксу 14 котлова; ц. и кр. арсенал у Поли 8 котлова.

г) *Роштиљи са аутоматским ложењем и чишћењем,* који раде *потпуно без дима.*

Роштиљи за спаљивање угљене прашине одликовани су на индустријској изложби у Корнбергу године 1896 бронзаном медаљом; на међународној изложби нових проналазака у Бечу год. 1897. златном медаљом; на провинцијалној изложби у Веселиу (Француска) 1897. златном медаљом, у Брислу бронзовом медаљом; на индустријској изложби у Мосту златном медаљом.

Неколико стотина устројења за такова грејања, заведено је у току од три године у Француској и Енглеској.

У немачкој царевини распродане су у великој множини дозволе (лиценсе) за поједине округе, да могу слободно радити.

Ценовници са сликама на захтев, шаљу се бесплатно.

Бездимно ложење заведено је у заводима код котлова од 50 m² загреване површине.

Учтиво се позивају све личности, које се интересују, да се изволе на лицу места осведочити о ненадмашимој користи ове установе.

Бездимност је установљена званичним испитивањем. 274 4—10

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.